

	ECONOMIES' HORIZONS Економічні горизонти DOI: doi.org/10.31499/2616-5236 Homepage: http://eh.udpu.edu.ua		ISSN 2522-9273 <i>(print)</i> 2616-5236 <i>(online)</i>
---	--	---	--

UDC: [336:330.322](045)

DOI: [10.31499/2616-5236.2\(28\).2024.304771](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(28).2024.304771)

*Yaroslav Yakovenko, The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Postgraduate*

**ВИЗНАЧЕННЯ ТА СТРУКТУРА ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ
«КЛІМАТИЧНІ ФІНАНСИ»
DEFINITION AND STRUCTURE OF THE ECONOMIC CATEGORY
«CLIMATE FINANCE»**

***Анотація:** Статтю присвячено визначенню сутності кліматичних фінансів та їх складових. Мета полягає у вивченні сутності та змісту кліматичних фінансів, аналізі існуючих підходів до їх визначення та формулюванні дефініції поняття «кліматичні фінанси» як економічної категорії. Використано аналітичний метод для вивчення наукових публікацій, звітів міжнародних організацій та інших джерел інформації, а також систематичний підхід для класифікації та аналізу різних аспектів кліматичних фінансів. Запропоновано власне визначення кліматичних фінансів. Надано рекомендації щодо подальших досліджень у цій галузі.*

***Abstract:** Climate finance is a crucial element in addressing global warming and climate change. The study highlights the importance of defining climate finance to ensure effective monitoring and implementation of international climate agreements. The study aims to explore the essence and content of climate finance, analyze existing approaches to its definition, and propose a definition of the term «climate finance» as an economic category. An analytical method was employed to examine scientific publications, reports from international organizations, and other sources of information. A systematic approach was used to classify and analyze various aspects of climate finance.*

The study employs a comprehensive review of existing literature, international agreements, and organizational reports to analyze the various definitions and components of climate finance. The analysis reveals that there is no single, universally accepted definition of climate finance. Different international organizations and researchers offer varying definitions, which can lead to misunderstandings and inconsistencies in monitoring and implementing climate-

related financial flows. The proposed definition aims to bridge these gaps by providing a broad yet precise conceptual framework for climate finance.

The study highlights the need for continuous collaboration between international organizations and the scientific community to refine and update the definition of climate finance as new technologies and approaches emerge.

The author concludes that a clear and comprehensive definition of climate finance is essential for the effective implementation of climate policies and agreements. The proposed definition provides a foundation for further research and development in this field, ensuring that climate finance contributes to sustainable development and the mitigation of climate change impacts.

Keywords: climate finance, international organizations, economic category, financial flows, climate change, global warming, UN, definition of climate finance, climate financing

Ключові слова: кліматичні фінанси, міжнародні організації, економічна категорія, фінансові потоки, кліматичні зміни, глобальне потепління, ООН, визначення кліматичних фінансів, кліматичне фінансування

Глобальне потепління є одним з найсерйозніших викликів сьогодення. Очевидно, що вирішення цієї проблеми вимагає спільних скоординованих зусиль усієї світової спільноти. Кіотський протокол [9], Паризька угода [11], Європейський Зелений Курс [13] та інші міжнародні документи стали важливими віхами на цьому шляху. Боротьбу зі зміною клімату проголошено ООН однією з 17 цілей сталого розвитку [19]. Україна також приєдналась до ряду міжнародних угод із протидії кліматичним змінам та взяла на себе відповідні зобов'язання.

Попри те, що у багатьох публікаціях, звітах та міжнародних документах широко вживається термін «кліматичні фінанси», досі не існує єдиної точки зору щодо його визначення. Це, у свою чергу, призводить як до проблем із трактуванням потреб та зобов'язань

щодо фінансування боротьби з кліматичними змінами, так і унеможлиблює якісне відслідковування відповідних фінансових потоків та виконання згаданих зобов'язань. Логічно передбачити, що складності з інтерпретацією поставлених цілей та вимірюванням прогресу їх досягнення суттєвим чином позначаються на ефективності процесу в цілому.

Виходячи з цього, важливим завданням вбачається визначення поняття «кліматичні фінанси» як економічної категорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням визначення кліматичних фінансів опікується як широке коло науковців, так і міжнародні організації, їх структурні підрозділи та різноманітні аналітичні центри. Велика робота у цьому напрямку проводиться під егідою Організації

Об'єднаних Націй – зокрема у межах Програми розвитку ООН, Програми ООН з довкілля, Рамкової конвенції ООН про зміну клімату тощо. Оскільки проблема відсутності узгодженого визначення кліматичних фінансів є загально визнаною на найвищому міжнародному рівні, Постійний фінансовий комітет Рамкової конвенції ООН про зміну клімату із залученням сторін конвенції працює над розробкою такого визначення, і цей процес триває досі. Варто зазначити, що дане питання знаходить своє відображення також у матеріалах інших організацій – таких як Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Група Світового банку, Європарламент та ін.

Значну увагу питанням кліматичних фінансів та кліматичного фінансування приділяють зарубіжні та українські науковці. Серед них варто згадати таких як М. Карлін [1], А. Волок і Д. Сердюк [2], І. Шишлов і П. Ценковскі [12], С. Гігліо, Б. Келлі, Дж. Штрюбель [5] та ін. Зауважимо, що у цій статті ми також спиралися на результати власних досліджень, опублікованих у 2023 році [3].

Аналіз наявних матеріалів та публікацій дозволяє констатувати існування різних точок зору на трактування сутності кліматичних фінансів та відсутність консенсусу щодо цього питання як на рівні міжнародних організацій, так і у науковому середовищі – при цьому відсутність консенсусу визнається також самими авторами відповідних публікацій та документів.

Тому метою статті є дослідження сутності та формулювання визначення поняття «кліматичні фінанси» як економічної категорії.

Виклад основного матеріалу. Термін «кліматичні фінанси» широко використовується у документах міжнародних організацій та публікаціях науковців. Проте загально визнаного визначення кліматичних фінансів досі не існує. Більше того, самі профільні міжнародні організації та науковці систематично звертають увагу на відсутність такого визначення та пов'язані з цим проблеми.

Основний контекст, у якому використовується поняття «кліматичні фінанси» у документах міжнародних організацій, наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Визначення кліматичних фінансів у матеріалах міжнародних організацій

Джерело	Контекст
Постійний фінансовий комітет Рамкової конвенції ООН про зміну клімату UNFCCC Standing Committee on Finance	«Кліматичні фінанси спрямовані на скорочення викидів та збільшення поглиначів парникових газів, а також на зниження вразливості, підтримку та підвищення стійкості людських та екологічних систем до негативних наслідків зміни клімату» [16, с.5]

Продовження таблиці 1

Програма розвитку ООН United Nations Development Programme	«Кліматичні фінанси стосуються фінансових ресурсів та інструментів, які використовуються для підтримки заходів щодо зміни клімату» [15]
Група Світового банку A World Bank Group	«Хоча наразі немає точного узгодженого на міжнародному рівні визначення кліматичних фінансів, цей термін широко стосується ресурсів, які сприяють низьковуглецевому та стійкому до кліматичних змін розвитку. Він покриває витрати та ризики кліматичних заходів, підтримує сприятливе середовище та потенціал для адаптації та пом'якшення наслідків, а також заохочує дослідження та розробки й впровадження нових технологій. Кліматичні фінанси можна мобілізувати за допомогою цілого ряду інструментів із [10, с.5]
Секретаріат Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату The UNFCCC secretariat	«Кліматичні фінанси стосуються місцевого, національного або транснаціонального фінансування – залученого з публічних, приватних та альтернативних джерел фінансування – яке націлене на підтримку дій із пом'якшення та адаптації, спрямованих на вирішення проблеми зміни клімату». [17]

Варто відзначити, що три з наведених у таблиці цитати взяті з документів підрозділів, афілійованих з ООН. Отже, навіть всередині однієї організації та профільних структур, спеціалізованих на зміні клімату, немає спільного бачення щодо трактування кліматичних фінансів. Відсутність чіткого міжнародно визнаного визначення поняття призводить до розмивання цілей та неможливості однозначного відслідковування прогресу у досягненні цілей, встановлених Паризькою угодою [11] та іншими угодами щодо зміни клімату.

Примітно, що у різного роду публікаціях доволі розповсюдженим є наведення визначення кліматичних фінансів з посиланням на Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату [18]. При цьому сама Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату не містить чіткої дефініції поняття «кліматичні

фінанси»; проте відповідне визначення все ж зустрічається на веб-сайті секретаріату згаданої конвенції [17].

В рамках зусиль щодо уточнення визначення кліматичних фінансів, на 27 Конференції сторін (COP 27) Постійний фінансовий комітет Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (UNFCCC Standing Committee on Finance) отримав завдання опрацювати це питання та підготувати відповідний звіт, який має включити зокрема бачення щодо оновлення операційної дефініції кліматичних фінансів. У ході дискусії більшість країн, що розвиваються, висловлюють бажання сформулювати спільне стандартне визначення, тоді як розвинені країни дотримуються думки, що так зване «операційне» визначення є кращим, оскільки воно є «достатньо широким», аби задовольнити динамічний характер потреби, що змінюється.

Констатувавши наявність цілого ряду факторів, що зумовлюють складність ухвалення рішення щодо єдиного загальноприйнятого визначення кліматичних фінансів, Постійний фінансовий комітет Рамкової конвенції ООН про зміну клімату запропонував кластеризацію типів визначень кліматичних фінансів, згрупованих за їхніми ключовими елементами та варіантами використання. Відповідно, елементи розробки та використання дефініції кліматичних фінансів були згруповані у чотири кластери: сфера застосування та контекст дефініції; кліматичні аспекти дефініції; фінансові аспекти дефініції; елементи, що стосуються методів бухгалтерського обліку [14].

Варто відмітити, що широке коло користувачів та дослідників, включаючи як представників різного роду організацій, так і науковців та авторів різноманітних аналітичних звітів, у своїх матеріалах та публікаціях при визначенні кліматичних фінансів здебільшого посилаються саме на дефініції, запропоновані вищезазначеними міжнародними організаціями. З одного боку, така опора на документи міжнародних структур є цілком обґрунтованою та зрозумілою – особливо враховуючи певний дефіцит альтернативних визначень з інших авторитетних джерел. Проте, з іншого боку, це породжує певні ризики, адже визначення кліматичних фінансів, використовувані міжнародними

організаціями, мають свою специфіку, обумовлену основним функціональним призначенням, пов'язаним з реалізацією міжнародних угод із протидії кліматичним змінам. Відповідно, такі визначення більше сфокусовані саме на фінансових потоках, пов'язаних зі зміною клімату, в результаті чого кліматичні фінанси великою мірою ототожнюються з кліматичним фінансуванням. А це, у свою чергу, зумовлює фокусування дефініцій на встановленні критеріїв для виокремлення грошових потоків, які варто відносити до кліматичного фінансування, аби уможливити їх коректне відслідковування.

Такий підхід може бути виправданим в рамках реалізації міжнародної кліматичної політики та її моніторингу, проте визначення кліматичних фінансів як економічної категорії вимагає більш системного та цілісного бачення. Очевидно, що робота міжнародних організацій та аналітиків із узгодження операційної дефініції кліматичних фінансів та робота науковців із формування визначення кліматичних фінансів як економічної категорії є взаємозв'язаними процесами, які мають враховувати і спиратися на здобутки і результати одне одного. Однак водночас ці процеси мають зберігати відносну незалежність один від одного та можуть призвести до формування різних визначень кліматичних фінансів, що є цілком

виправданим, адже зазначені напрямки роботи спрямовані на виконання завдань різного роду. Таким чином, важливо проводити відмінність між визначеннями кліматичних фінансів у нормативно-правових документах (та методологічних й аналітичних матеріалах, що їх супроводжують) і визначеннями кліматичних фінансів як економічної категорії у наукових публікаціях.

В українській науковій літературі питання визначення кліматичних фінансів як економічної категорії найбільш глибоко та системно досліджено у працях М.Карліна, який трактує кліматичні фінанси як «сукупність фінансових відносин між окремими країнами світу, а також у середині цих країн із приводу застосування фінансових важелів, інструментів, норм і нормативів, які сприяють збереженню й покращенню кліматичних умов із метою належного відтворення факторів виробництва та забезпечення сталого розвитку як у масштабах усього світу й груп держав, так і на рівні окремої держави, її регіону, окремої територіальної громади» [1, с. 87].

Д. Сердюк та А. Волок констатують, що термін «кліматичні фінанси» використовується не надто часто у наукових роботах; при цьому, на їх думку, «сутність кліматичних фінансів полягає насамперед у тих відносинах, які виникають щодо формування та

використання фондів грошових ресурсів, які спрямовуються на проекти, впровадження котрих сприяє зменшенню викидів в атмосферу, дає змогу впроваджувати модель низьковуглецевої економіки» [2, с. 329].

Варто відмітити, що ці визначення є доволі дискусійними та такими, що суперечать більшості дефініцій, прийнятих у закордонній літературі та міжнародних організаціях, адже вони зводять кліматичні фінанси суто до превентивної складової, спрямованої на декарбонізацію й уповільнення глобального потепління, та ігнорують адаптивну складову, що опікується наслідками кліматичних змін.

Словосполучення «кліматичні фінанси» структурно складається з двох слів – таким чином у найширшому розумінні його можна трактувати як фінанси, що мають відношення до клімату. Хоча, як видно з вищенаведених визначень, на практиці все ж таки прийнято трактувати даний термін більш вузько, прив'язуючи його не до клімату взагалі, а саме до кліматичних змін – і, зокрема, заходів, спрямованих на протидію змінам клімату та пом'якшення їх наслідків.

Аналіз існуючих дефініцій кліматичних фінансів вказує на те, що при визначенні даного поняття та окресленні його концептуальної рамки зазвичай прийнято спиратися

на такі виміри: цільовий характер, або напрямок використання (спрямованість на фінансування заходів із протидії кліматичним змінам та пом'якшення їх наслідків); джерела фінансування (державні, приватні, змішані тощо); масштаб

(міжнародні, національні, місцеві тощо); структурно-інструментальна складова (інструменти, важелі, нормативи тощо). Структурно-логічна схема суттєвих ознак визначення кліматичних фінансів наведена на рис. 1.

Рис. 1. Структурно-логічна схема суттєвих ознак визначення кліматичних фінансів

Зупинимось більш докладно на кожному зі згаданих вимірів. Очевидно, що ключовим виміром визначення є саме цільовий характер, адже саме на це вказує прикметник у словосполученні «кліматичні фінанси», окреслюючи критерієм виділення підмножини «кліматичні фінанси» з множини «фінанси» саме кліматичну спрямованість. Окрім того, саме на цей елемент зроблено опору в усіх проаналізованих нами дефініціях.

Щодо наповнення цього елемента також спостерігається відносний консенсус, адже більшість джерел сходяться на прив'язці до кліматичних змін та зазвичай охоплюють фінансування адаптивних стратегій, покликаних пом'якшити наслідки змін клімату, та превентивних стратегій,

спрямованих на запобігання самим кліматичним змінам.

Так, методологія Climate Policy Initiative в рамках звіту Global Landscape of Climate Finance 2023 передбачає такі складові кліматичного фінансування: фінансування пом'якшення кліматичних змін, фінансування адаптації до кліматичних змін і фінанси подвійного призначення [6].

Варто відзначити, що існують й інші підходи до визначення складових кліматичних фінансів. Наприклад, Комітет сприяння розвитку ОЕСР у співпраці з Секретаріатом Рамкової конвенції ООН про зміну клімату розробив та детально описав так звані «маркери» пом'якшення кліматичних змін та адаптації до них [7]. Тут можна також згадати спільну методологію

відслідковування фінансування адаптації до кліматичних змін групи Багатосторонніх банків розвитку [8]. В рамках дискусій щодо удосконалення дефініції кліматичних фінансів під проводом Постійного фінансового комітету Рамкової конвенції ООН про зміну клімату також звертається увага на необхідність врахування фінансів, спрямованих на усунення втрат і збитків, а також управління ризиками виникнення стихійних лих [14] – хоча, з іншого боку, названі напрямки фінансування можуть сприйматися як такі, що вже включені до поняття адаптації до кліматичних змін.

Втім, подальше заглиблення у зміст складових кліматичного фінансування вже може породжувати дискусії – наприклад, про те, які саме заходи доцільно вважати пов'язаними з кліматичними змінами. Причому, однозначна відповідь на це питання раз і назавжди вбачається недосяжною, адже ситуація динамічно розвивається, з'являються нові технології, уточнюється розуміння процесів і закономірностей у різних галузях науки і техніки, включаючи природознавство та кліматологію тощо. Це спонукає обережно ставитись до надмірної деталізації при визначенні кліматичних фінансів та шукати баланс між достатністю мінімально необхідної конкретики з одного боку та

збереженням універсальності формулювань – з іншого.

Окрім того, важливо враховувати ще один важливий аспект: якщо ми фокусуємося лише на фінансуванні заходів, пов'язаних зі зміною клімату, ми вириваємо з контексту витратну та інвестиційну складові та забуваємо ефект від реалізації згаданих заходів, ігнорування якого позбавляє нас можливості побачити цілісну картину та проаналізувати ефективність здійсненого фінансування. Наприклад, впровадження енергоефективних чи низьковуглецевих технологій, створення об'єктів відновлюваної енергетики чи виробництво електромобілів – це проекти, які, з одного боку, вимагають фінансування, але ж з іншого – мають певний економічний ефект та самі по собі здатні генерувати фінансові потоки. Тож варто розглянути доцільність включення цієї складової у концептуальний контур поняття «кліматичні фінанси».

Ще одне питання, яке можна розглянути в цьому контексті, це межі трактування кліматичних змін: чи зосереджуємось ми включно на фінансуванні заходів, спрямованих на протидію небажаним кліматичним змінам – чи також беремо до уваги сприяння бажаним кліматичним змінам (аналіз доцільності таких дій залишимо поза рамками даної статті)?

Іншим виміром, який згадується у ряді визначень кліматичних фінансів, є джерела фінансування. Варто відмітити, що цей вимір є більш характерним для дефініцій, використовуваних міжнародними організаціями, які, як вже згадувалось, здебільшого сфокусовані на відслідковуванні відповідних фінансових потоків. Зокрема, Секретаріат Рамкової конвенції ООН про зміну клімату посилається на фінансування, залучене з «публічних, приватних та інших джерел» [17]. Проте така вказівка на джерела фінансування вбачається доцільною лише у випадках, коли мова йде не про кліматичні фінанси взагалі, а саме про кліматичне фінансування, здійснюване з певного переліку джерел. У загальному ж визначенні, яке включає можливість будь-яких джерел фінансування, перераховування можливих джерел фінансування виглядає зайвим та таким, що не несе додаткового смислового навантаження – натомість провокує ризик штучного звуження означуваного поняття.

Схожа ситуація також із посиленням у визначеннях кліматичних фінансів на масштаб. Наприклад, вже згадуваний Секретаріат Рамкової конвенції ООН про зміну клімату пише про «локальне, національне і транснаціональне фінансування» [17]. Є навіть окремі дослідження, автори яких фокусуються лише на відповідних фінансових потоках з

розвинених країн до країн, що розвиваються [10] – що, втім, не має бути підставою для того, аби накладати таке обмеження на розуміння кліматичних фінансів як економічної категорії. Вказівка на масштаб виглядає доцільною у випадках, якщо мається на увазі лише кліматичне фінансування певного масштабу (наприклад, локальне, або транснаціональне). Якщо ж мова йде про сукупність фінансових відносин будь-якого масштабу, то спроба перерахувати у визначенні всі теоретично можливі масштаби кліматичного фінансування виглядає зайвою.

Ще одним виміром, що зустрічається у деяких визначеннях кліматичних фінансів, є структурно-інструментальна складова. Так, зокрема, М.Карлін згадує про «застосування фінансових важелів, інструментів, норм і нормативів, які сприяють збереженню й покращенню кліматичних умов» [1, с. 87]. Ряд міжнародних організацій також у своїх дефініціях посилаються на певні інструменти [15,10, с. 5]. Світовий банк, відмічаючи, що критерієм прив'язки фінансового інструмента до кліматичних фінансів є не його природа, а його використання у сфері кліматичних змін, виділяє чотири групи інструментів кліматичного фінансування: боргові інструменти; інструменти власного капіталу; інструменти кредитного забезпечення та інструменти передачі ризику [4]. Аналітики

Climate Policy Initiative у своїх звітах виділяють такі групи інструментів кліматичного фінансування: гранти; борг проєктного рівня; власний капітал проєктного рівня; балансове фінансування. При цьому вони також звертають увагу на важливість інструментів управління ризиками, таких як гарантії та страхування [6].

Ряд науковців також звертають увагу на необхідність врахування та більш глибокого дослідження в рамках кліматичних фінансів «багатьох важливих аспектів економіки кліматичних змін, які є фінансовими за своєю природою, наприклад ціноутворення та хеджування ризиків, пов'язаних зі зміною клімату, обізнаність і ставлення інвесторів до цих ризиків, а також вплив кліматичних ризиків на інвестиційні рішення» [5, с. 16]

Очевидно, що в рамках кліматичного фінансування може використовуватися широкий спектр фінансових інструментів. Цей інструментарій варто вивчати і розвивати, проте визначення певного переліку інструментів у дефініції кліматичних фінансів виглядає недоцільним, адже потенційно це може будь-який інструмент – як з числа вже існуючих, так і нових, яким ще належить з'явитись. У цьому розумінні погоджуємось з вищезгаданим положенням про те, що критерієм віднесення інструменту до царини кліматичних фінансів є не його природа, а сфера його застосування.

Підсумовуючи вищевикладений огляд ключових вимірів визначення кліматичних фінансів, зауважимо, що саме пов'язаність з кліматом та кліматичними змінами виглядає найбільш доцільним та мінімально необхідним елементом дефініції, який виокремлює кліматичні фінанси як складову більш широкого поняття «фінанси» і окреслює його концептуальну рамку. Згадка про інші виміри у дефініції може бути зайвою, адже по суті не додає нового змісту, але при цьому збільшує ризик штучно звужити смислове поле. Варто зауважити, що учасники Постійного фінансового комітету Рамкової конвенції ООН про зміну клімату також звертають увагу на те, що визначення кліматичних фінансів має залишатись «достатньо широким, аби охопити будь-яку динаміку нових подій у відповідь на зміни клімату» [14, с. 7]. У наукових публікаціях зустрічаються ще більш сміливі формулювання – зокрема, вказується на необхідність певного рівня «конструктивної двозначності» у визначенні та обліку міжнародних кліматичних фінансів [12]. Втім, це жодним чином не значить, що згадані додаткові виміри не варті уваги: будь-яке подальше заглиблення та уточнення змісту і структури кліматичних фінансів допускає і навіть вимагає огляду і деталізації джерел формування, напрямів використання, масштабів та інструментарію кліматичних фінансів.

Виходячи з цього, можна запропонувати таке базове визначення: кліматичні фінанси – це сукупність фінансових відносин, пов'язаних зі збереженням і покращенням кліматичних умов, усуненням і мінімізацією причин та пом'якшенням наслідків кліматичних змін [3]. Запропонована дефініція містить мінімально необхідну рамку для окреслення сутності кліматичних фінансів, при цьому є достатньо широкою та універсальною, аби включити будь-які з існуючих проявів та напрямів кліматичного фінансування, а також залишає простір для появи та розвитку нового інструментарію, прийомів та методів.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи викладене, зауважимо, що кліматичні фінанси є ключовим елементом розробки та реалізації заходів із пом'якшення кліматичних змін та подолання їх наслідків. Аналіз існуючих підходів та причин, що зумовлюють складність узгодження універсальної дефініції, дозволив сформулювати власне визначення кліматичних фінансів. Запропоноване визначення, з одного боку, містить мінімально необхідний набір суттєвих ознак, потрібних для окреслення концептуальної рамки кліматичних фінансів, з іншого – є достатньо універсальним та залишає широкий простір для вивчення, таксономії та інтерпретації складових елементів

цього поняття. Визначення кліматичних фінансів в рамках міжнародних угод та документів має свою специфіку, спрямовану переважно на відслідковування відповідних фінансових потоків, через що кліматичні фінанси фактично ототожнюються із кліматичним фінансуванням. Тому важливо усвідомлювати відмінність між визначенням кліматичних фінансів в нормативних та методологічних документах міжнародних структур і визначенням кліматичних фінансів як економічної категорії у науковому дискурсі. Втім, не зважаючи на це, згаданим сферам необхідно взаємодіяти між собою та враховувати напрацювання і результати одна одної.

Неоднозначним питанням, що може стати предметом подальших досліджень, є уточнення меж кліматичних фінансів: чи стосуються вони виключно діяльності, пов'язаної з реагуванням на небажані кліматичні зміни (спробою їх уникнути та подолати їх наслідки) – чи сферу їх охоплення можна розширити також до дій, спрямованих на управління кліматом та сприяння бажаним кліматичним змінам. У цьому випадку поряд із розділенням кліматичних фінансів на превентивні та адаптивні, можна вести мову про ще одне класифікаційне розрізнення, а саме – реактивні та креативні кліматичні фінанси. Такий погляд на дану

проблематику є новим ракурсом, який можна запропонувати дослідницькій спільноті до обговорення.

Ще однією сферою подальших наукових розвідок стане більш

глибоке дослідження механізмів та інструментарію кліматичних фінансів, а також особливостей і перспектив їх функціонування в Україні в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

References

- Karlin, M. I. (2017). *Klimatychni finansy yak umova podolannya poteplynnya u sviti ta v Ukraini* [Climate finance as a condition for overcoming warming in the world and in Ukraine]. *Ekonomichnyy chasopys Skhidnoyevropeys'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrayinky*, 2(10), 86-93.
- Serdyuk, D., & Volok, A. (2023). *Poniatyno-katehorial'nyy aparat doslidzhennya sfery finansuvannya staloho rozvytku* [Conceptual and categorical apparatus for research in the field of sustainable development financing]. *Naukovyy visnyk Polissya*, 2(27), 317-337. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-2\(27\)-317-337](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-2(27)-317-337)
- Yakovenko, Ya. I. (2023). *Klimatychni finansy: Kontseptual'na ramka ta ukrayins'kyi kontekst* [Climate finance: Conceptual framework and Ukrainian context]. *Zelena ekonomika ta nyz'kovuhletsevyi rozvytok: Poryadok den'nyy dlya Ukrainy*. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-337-1-41>
- Financing Instruments in Climate Finance for Asset Recycling. (2023). The World Bank. <https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/financing-instruments-climate-finance-asset-recycling>
- Giglio, S., Kelly, B., & Stroebel, J. (2021). *Climate finance. Annual Review of Financial Economics*, 13(1). <https://doi.org/10.1146/annurev-financial-102620-103311>
- Global Landscape of Climate Finance 2023: Methodology. (2023). Climate Policy Initiative. <https://www.climatepolicyinitiative.org/wp-content/uploads/2023/11/GLCF-2023-Methodology.pdf>
- Handbook on the OECD-DAC Climate Markers. (2011). The OECD Development Assistance Committee. <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/48785310.pdf>
- Joint methodology for tracking climate change adaptation finance: Extract of 2021 Joint report on Multilateral Development Banks' Climate Finance. (2022). European Investment Bank. https://www.eib.org/attachments/lucalli/20220242_mdbs_joint_methodology_climate_finance_en.pdf
- Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change. (1997). United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). <https://unfccc.int/documents/2409>
- Mobilizing Climate Finance: A Paper Prepared at the Request of G20 Finance Ministers. (2011). A World Bank Group. <https://www.imf.org/external/np/g20/pdf/110411c.pdf>
- Paris Agreement. (2015). United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf
- Shishlov, I., & Censkowsky, P. (2022). *Definitions and accounting of climate finance: Between divergence and constructive ambiguity*. *Climate Policy*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/14693062.2022.2080634>
- The European Green Deal. (n.d.). European Commission. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
- UNFCCC Standing Committee on Finance. *Report on clustering types of climate finance definitions in use*. (2023). UNFCCC.

https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Definitions_final_231117%20BLS23393%20UCC%20Climate%20Finance.pdf?download

United Nations Development Programme (UNDP). (2023). What is climate finance and why do we need more of it? UNDP Climate Promise. <https://climatepromise.undp.org/news-and-stories/what-climate-finance-and-why-do-we-need-more-it>

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). (2014). Biennial Assessment and Overview of Climate Finance Flows Report. UNFCCC Standing Committee on Finance. https://unfccc.int/files/cooperation_and_support/financial_mechanism/standing_committee/application/pdf/2014_biennial_assessment_and_overview_of_climate_finance_flows_report_web.pdf

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). (n.d.). Introduction to Climate Finance. <https://unfccc.int/topics/introduction-to-climate-finance>

United Nations Framework Convention on Climate Change. (1992). United Nations. https://unfccc.int/sites/default/files/convention_text_with_annexes_english_for_posting.pdf

United Nations. (n.d.). Sustainable Development Goals: The 17 goals. <https://sdgs.un.org/goals>